

פרשת וישב

שם משמואל

שם משמואל

1

וימאן ויאמר אל אשת אדוני וגו'. תיבת וימאן היא בשלשלת ובפסיק כדי להפרידה מן התיבות ויאמר אל אשת אדוני. וזה להורות שמיאן לא מצד הטענות אלא שמיאן בפשיטות בלי שום טעם ובלי שום התחכמות, והא שהציע לפני טענות לא הי צריך לזה אלא להרגיע אותה. וזה לימוד גדול לכל איש ואיש בהגיע שום מעשה אי צר בלתי ראוי תחת ידו לא ידחה הדבר בטענה: שכליות, שהשכל איננו בהיר ומאיר תמיד לנגד עיניו והרי השוחד יעור, ואין לך שוחד גדול מיצה"ר שהוא מחליק הדבר בעיניו ועושה מעבירה מצוה, וכמו שאמרנו כמה פעמים שזה רמזו בש"ס (חולין צ"א.) כת"ה נדמה לו, זהרי ביוסף היא ראתה באיצטראלוגיו שלה ומסתמא גם יוסף ראה, והיצה"ר בודאי הראה לו לעשות מעבירה מצוה. ואם המיאן הי ע"י טענות שכליות הי מקום ליצה"ר

שם משמואל בר שם המשמואל הי קלד עלם

נפשו בלי שום טענות והתחכמות. וזה לימוד לדורות. ויש לומר עוד שיוסף הביא זו המדה בכל ישראל, כי כל ישראל נקראו בני יוסף, וכמו שאב מוריש טבעו לבניו כן הטביע יוסף דרכו בקודש לכל ישראל. והיא שעמדה לישראל בימי יוונים שהיו פילוסופים וגם הם מאסו בגשמיות, אבל הי זה עפ"י חקירה, ואין לזה קיום, כי אחר כל חכמתם וחקירתם נשאר מזהמים, כידוע מענינם ומגזירותיהם שתבעל לטפסר תחילה, אבל ישראל הם מצד עצם נפשם מואסים ברע, ע"כ כחם גדול מכח היוונים ברוחניות וקמה אלומתי וגם נצבה:

במד"ר (פ' פ"ז) וימאן ויאמר הן אדוני וגו' א"ל למוד הוא הקב"ה להיות בוחר מאהובי בית אבא לעולה, אברהם קח נא את בנך אשמע לך ושמא אבחר לעולה ואפסל מן הקרבן, ד"א וכו' א"ל למוד הקב"ה להיות נגלה על אהובי בית אבא בלילה וכו' אשמע לך ושמא יגלה עלי הקב"ה וימצא אותי טמא, ע"כ. נראה שזאת היתה עצה עמוקה של יוסף הצדיק בראשונה וימאן מוטעם בשלשלת ופסיק, כדי להפרידו בפ"ע, והיינו שהמיאן לא הי מחמת הטעם אלא מצד עצם הנפש למעלה מהטעם. וכמו שאיתא בספר תפארת שלמה בפסוק ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, היינו שנותן לך מתנה זו שתוכל לומר לא כן בלי שום טעם והתוכחות. ואעפ"כ כדי שלא תישאר אצלו אהבה חיצונית דיבק את עצמו באהבת השי"ת וציר אצלו שיבחר לעולה ובנבואה ונדחתה ממנו לגמרי האהבה החיצונית, שבמקום אהבת הקדושה כל האהבות נעשו אפס ואין, כי נמתקה האהבה בשורשה, וזה שכתב הרמב"ם ז"ל (סוף הלי אי"ב) גדולה יתירה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לד"ת וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומך אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד, ע"כ. והיינו שחוץ מזה שטרדת החכמה מועילה נגד הדברים החיצוניים, אך העיקר הוא כי האהבה שבתורה מושכת את האדם מן האהבה החיצונית כנ"ל. והבן:

שם משמואל

שם משמואל

במד"ר (פ' פ"ה) ויהי בעת ההוא, מה כתיב למעלה מן הענין והמדנים מכרו אותו ויהי בעת ההיא ולא הי צריך קריי למימר אלא ויוסף הורד מצרימה ומפני מה הסמיך פרשה זו לזו, ר' אלעזר ור' יוחנן, ר"א אמר כדי לסמוך ירידה לירידה, ר"י אמר כדי לסמוך הכר להכר. יש להבין הלימוד מהסמיכות של ירידה לירידה. והענין דהנה בכל הנסיונות צריכין מקודם ליקח מן המתנסה את המדרגות, וכמו שאמר כ"ק אאמור' וצוקל"ה על אברהם אבינו שהכתיב עליו הכתוב בעת העקידה וירא את המקום מרחוק, דהיינו שראה את הקב"ה מרחוק כי נלקחו ממנו המדרגות הגבוהות שלו, דאל"כ לא הי שום נסיון אצלו, עכתדה"ק. וזה הענין גופא הי אצל יהודה ויוסף דלפי גדלותם לא הי שום נסיון אצלם [שגם יהודה הי לו נסיון במה שהודה וקידש ש"ש בפרהסיא] וזה הוא שכתוב אצלם ירידה שירדו שניהם ממדרגתם הגבוהה:

במד"ר (פ' פ"ז) ותתפשהו בבגדו וגו' ויצא החוצה, קפץ בזכות אבות המד"א ויוצא אותו החוצה, שמעון איש קטרון אמר בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים לישראל הה"ד הים ראה ויגוס בזכות ויעזוב בגדו בידה וינס, ע"כ. נראה לבאר עפ"י דברי המ"ר מטרונה שאלה את ר"י אמרה לו אפשר יוסף בן שבע עשרה שנה הי עומד בכל חומו והי עושה הדבר הזה כו'. נראה ששאלתה היתה שזה אינו בגדר הטבע, והאמת כן הוא שמעשה יוסף הי למעלה מהטבע, וזה שכוון המד"ר קפץ בזכות אבות דכתיב ויוצא אותו החוצה שדלשו ז"ל שהגביהו למעלה מן הכוכבים, היינו דאברהם מצד הטבע אינו מוליד אך הקב"ה הגביהו למעלה מהטבע, ומצד זה יש ביכולת בכל זרע אברהם להתקדש למעלה מהטבע, ואין מויק להם הטבע, כי מצד הטבע אין לזרע אברהם מציאות בעולם, ומצד זה קפץ יוסף ראה וינס, דאחר שהוא עשה למעלה מהטבע ודחה ג"כ הטבע מפניו:

למה יצא

5

6

וגם נצבה שנשארת על עמדה. וזהו שפירש"י (פ' שמות) ויוסף הי' במצרים להודיעך צדקתו של יוסף הוא יוסף הרועה את צאן אביו הוא יוסף שהי' במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו. וזה שאיתא במדרש (פ' פ"ד) אתם כונסים פירות ואני כונס פירות שלכם רקובים ושלי

עומדין, והיינו שכל מה שהיתה עבודתם בחיות הוא רק מפאת יוסף שהוא הי' משפיע מדה זו לכולם. אך כ"ז הוא כאשר היו בטלים אליו. וזהו והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי, ואז היתה גם בהם מדה זו, אבל כשמכרוהו חסרה להם מדה זו, וע"כ כשאצרו פירות קודם הרעב נרקבו והוצרכו לרדת למצרים לשבור אוכל:

והנה כן נאמר שבשבת שהוא יומא דנשמתא שאיש הזוכה לקבל שבת כראוי יש לו עמידה וקיום. וכמו שזוכר את השבת כל ימי החול ובטלין כל ימי החול לשבת, היינו לזכור תמיד את ההתעוררות שהיתה לו בשבת ומתגעגע לבוא עוד לזה בשבת הבאה ומכשיר את מעשיו שיהי' ראוי לזה. זה הוא מעין והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי, היינו שכל ימי החול בטלין לשבת ומקבלים כל ימי החול הארה משבת שיהיו גם בחול כל מעשיו בכח הנשמה ותהי' לו עמידה ולא יפול בנופלים ח"ו:

והנה קמה אלומתי וגם נצבה. נראה לפרש עפ"י מה שאמר המגיד הקדוש מקאזנין בפסוק (תהלים כ"ד) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, שהם שני דברים, שאפילו שכבר עלה בהר ה' מי הוא אשר יהי' לו שמה עמידה וקיום שלא יפול ממעלתו, עכ"ל.

ונראה דמאחר שהחומר והגוף הוא בעל שינוי ותמורה, ע"כ תמיד חליפות וצבא עמו. אבל איש שכל מעשיו הם בכח נשמתו, כדאיתא

בזוה"ק כל מה שתמצא לעשות בכוחך עשה בכוחך דא נשמתא דבר נש, וכבר אמרנו שהפירוש הוא שעושה בחיות והתלהבות, בכל כחו וכוונתו, מעורר כח הנשמה שבו ומתייחס המעשה לנשמה, וכמו שהנשמה איננה בעלת שינוי ותמורה שהרי היא מהעליונים, כן למעשיו יש קיום ועמידה. ויש רמז לזה במדרש (פ' ל"ד) ששאל אנטונינוס את רבינו מאימתי נשמה ניתנה באדם משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא, אמר לו משיצא ממעי אמו, אמר לו לאו, משל אם תניח בשר ג' ימים בלא מלח מיד הוא מסריח. והוא רמז ופלא על מעשי אדם שאם אין בהם כח הנשמה אין לו קיום. והנה מדריגת יוסף היא חי

כידוע, והיינו שכל מעשיו היו תמיד בחיות נפלאה, ע"כ הי' מרכבה למדה ההיא, וע"כ היו למעשיו עמידה וקיום. וזה קמה אלומתי